

МІСЦЕ КОСМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Легеца Є.О.,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів,
ORCID: 0000-0001-9134-8499*

Легеца Є.О. Місце космічної безпеки та космічної галузі в діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів адміністративно-правового регулювання.

У статті проаналізовано місце космічної безпеки та космічної галузі в діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів адміністративно-правового регулювання. Суб'єктами адміністративно-правового регулювання державно-приватного партнерства в космічній галузі в Україні є державні органи влади, які наділені спеціальними повноваженнями у сфері космічної безпеки. Спеціальні суб'єкти адміністративно-правового регулювання створюються для забезпечення реалізації державної політики у визначених сферах та надання методичної допомоги з питань, що мають загальний характер для всіх або багатьох галузей економіки. Сфера дії дозволу на державно-приватне партнерство в космічній галузі в Україні також поширюватиметься на осіб, які виконують ключові функції в цьому секторі та беруть участь в адміністративно-правових регуляторних процедурах.

Підкреслено, що серед спеціальних суб'єктів адміністративно-правового регулювання державно-приватного партнерства в космічній галузі та космічній безпеці є правоохоронні органи України. Наголошено, що необхідність включення правоохоронних органів України до механізмів адміністративно-правового регулювання у цій сфері пояснюється великою кількістю випадків протиправного порушення прав учасників державно-приватного партнерства у космічній галузі, зокрема, космічної безпеки та потребою у дієвих механізмах запобігання та припинення таких порушень.

Акцентовано увагу, що виконання тих самих функцій адміністративно-правового регулювання покладено на органи з функціональною компетенцією, зокрема на органи, що здійснюють управління та нагляд, адміністративно-господарські, регуляторні та дозвільні функції. Підкреслено, що ці органи забезпечують реалізацію державної політики в конкретних галузях і надають методичну допомогу з питань, спільних для всіх або багатьох галузей економіки.

Підсумовуючи місце космічної безпеки та космічної галузі в діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів адміністративно-правового регулювання, встановлено, що до зазначених суб'єктів слід віднести тих, хто виконує свої основні функції, повноваження згідно законодавства і, водночас, бере участь в адміністративно-правовому регулюванні у цій сфері.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правовий статус, державна політика, космічна галузь, космічна безпека, повноваження, правоохоронні органи, правозастосування, публічна адміністрація.

Leheza Yev.O. The place of space security and the space industry in the activities of law enforcement agencies of Ukraine as subjects of administrative and legal regulation.

The article analyzes the place of space security and the space industry in the activities of law enforcement agencies of Ukraine as subjects of administrative and legal regulation. The subjects of administrative and legal regulation of public-private partnership in the space industry in Ukraine are state authorities that are vested with special powers in the field of space security. Special subjects of administrative and legal regulation are created to ensure the implementation of state policy in certain

areas and provide methodological assistance on issues that are common to all or many sectors of the economy. The scope of the permit for public-private partnership in the space industry in Ukraine will also extend to persons who perform key functions in this sector and participate in administrative and legal regulatory procedures.

It is emphasized that among the special subjects of administrative and legal regulation of public-private partnership in the space industry and space security are law enforcement agencies of Ukraine. It is emphasized that the need to include law enforcement agencies of Ukraine in the mechanisms of administrative and legal regulation in this area is explained by the large number of cases of unlawful violation of the rights of participants in public-private partnerships in the space industry, in particular, space security, and the need for effective mechanisms for preventing and terminating such violations.

It is emphasized that the performance of the same functions of administrative and legal regulation is entrusted to bodies with functional competence, in particular to bodies that carry out management and supervision, administrative and economic, regulatory and permitting functions. The author emphasizes that these bodies ensure the implementation of state policy in specific sectors and provide methodological assistance on issues common to all or many sectors of the economy.

Summing up the place of space security and the space industry in the activities of law enforcement agencies of Ukraine as subjects of administrative and legal regulation, it is established that the specified subjects should include those who perform their main functions, powers in accordance with the legislation and, at the same time, participate in administrative and legal regulation in this area.

Key words: administrative and legal regulation, administrative and legal status, state policy, space industry, space security, powers, law enforcement agencies, law enforcement, public administration.

Постановка проблеми. Органами адміністративно-правового регулювання зі спеціальними (або функціональними) повноваженнями у сфері державно-приватного партнерства в космічній галузі в Україні є державні органи, наділені спеціальними повноваженнями у цій сфері. Іншими словами, здійснення тих самих функцій адміністративно-правового регулювання покладено на органи з функціональними (або спеціальними) повноваженнями, до яких належать органи, що виконують контрольно-наглядові, розпорядчі, контрольно-ревізійні, реєстраційні та дозвільні функції. Ці органи реалізують державну політику в конкретних галузях і надають рекомендації з питань, спільних для всіх або багатьох галузей економіки. До організацій з функціональними (або спеціальними) повноваженнями, пов'язаними з державно-приватним партнерством у космічній галузі в Україні, належать ті, що виконують свої основні завдання та беруть участь в адміністративно-правових процедурах регулювання у цій сфері. Залежно від специфіки адміністративно-правового статусу цю групу організацій можна поділити на правоохоронні, контролюючі та судові органи.

Мета статті – визначити місце космічної безпеки та космічної галузі в діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів адміністративно-правового регулювання.

Стан дослідження проблематики статті. Деякі проблемні аспекти питання визначення місця правоохоронних органів в системі суб'єктів адміністративно-правового регулювання державно-приватного партнерства в космічній галузі сучасної України розглядалися в працях таких учених, як О.Ю. Дрозд, О.Ф. Кобзар, А.Т. Комзюк, М.В. Косюта, А.Ф. Крижановський, Є.О. Легеза [7; 8], В.І. Мельник, Л.Г. Могілевська, А.А. Манжула, О.М. Музичук, Ю.С. Шемшученко та інших. Але актуальність проблем, пов'язаних з характеристикою адміністративно-правового статусу вищих органів державної влади як суб'єктів адміністративно-правового регулювання державно-приватного партнерства в космічній галузі та космічної безпеки не зменшується.

Виклад основного матеріалу. Правоохоронні органи наділені вагоми повноваженнями стосовно державно-приватного партнерства в космічній галузі та безпеки України. Проте питання їх роботи в цій сфері, на превеликий жаль, все ще не одержали власного всебічного і повного висвітлення. Саме тому доречним, на наш погляд, стане детальніше зосередитися на цій проблематиці та з'ясувати перелік і своєрідність компетенції та функціонування тих правоохоронних органів України, що задіяні в процесі адміністративно-правового регулювання щодо державно-приватного партнерства в космічній галузі України. Необхідність розв'язання вказаних задач підсилює потребу звернення до проблем значно більш загального порядку, що дозволить зробити викладення матеріалу послідовним і послідовно виваженим. Йдеться про важливість розуміння змісту такої категорії як «правоохоронний орган», що дасть змогу як визначити наявну сьогодні систему пра-

воохоронних органів України, так і виокремити серед них саме ті, які наділені повноваженнями стосовно адміністративно-правового регулювання стосовно державно-приватного партнерства в космічній галузі України [6].

Напрямки удосконалення державно-приватного партнерства в космічній галузі України визначаються суттєвими змінами сьогоденної воєнно-політичної ситуації і вимогами чинних нормативно-правових актів в сфері оборони України, головними з яких є Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегія забезпечення державної безпеки, Стратегічний оборонний бюлетень України. Зокрема, Стратегія національної безпеки України наголошує, що формування і розвиток сектору безпеки та оборони, який повинен гарантувати адекватне та гнучке реагування на наявні загрози, корисно використовуючи при цьому можливості та ресурси, передбачає: утворення єдиної системи моніторингу, аналізу, прогнозування і прийняття рішень в сфері національної безпеки та оборони, забезпечення належної координації і функціонування єдиної системи ситуаційних центрів профільних державних органів сектору безпеки та оборони; вдосконалення та розвиток на сучасній технологічній основі відповідно до стандартів НАТО системи управління, захищених телекомунікацій, розвідки, радіоелектронної боротьби, одержання оперативного доступу до даних аерокосмічної розвідки; пріоритетний розвиток розвідувальних можливостей України, забезпечений на базі узгодженого функціонування органів розвідки. У межах виконання Національної розвідувальної програми слід гарантувати розвиток можливостей технічної розвідки, електронного перехоплення та моніторингу телекомунікацій, а також кіберрозвідки, утворення сучасної системи аерокосмічної розвідки на базі нових технологічних рішень [1].

У свою чергу, Стратегія воєнної безпеки України, яка є базою для підготовки і прийняття воєнно-стратегічних, воєнно-політичних, воєнно-економічних та військово-технічних рішень, розробки відповідних доктрин і програм, серед головних задач воєнної політики України найближчим часом та у середньостроковій перспективі визначає утворення єдиної системи видової розвідки з належною інфраструктурою одержання і обробки інформації в масштабі часу, максимально близькому до реального. Відповідно до вимог Стратегії воєнної безпеки України, основна роль в справі забезпечення воєнної безпеки України належить Збройним Силам України [2]. А Стратегія забезпечення державної безпеки, головними напрямками досягнення потрібних оперативних та інших можливостей складових сектору безпеки та оборони, зокрема, вказує: утворення єдиної системи ситуаційних центрів органів держави, які входять до складу сектору безпеки та оборони, а також інших органів державної і місцевої влади, забезпечення її належної координації з використанням можливостей Головного ситуаційного центру України, створення відповідних умов з метою гарантування взаємодії даної системи із Ситуаційним центром НАТО (утворення системи моніторингу, прогнозування, аналізу, моделювання і підтримки прийняття рішень в сфері національної безпеки та оборони за єдиними методиками, підготовленими із застосуванням можливостей Головного ситуаційного центру України [7].

Відповідно до головних напрямків розвитку складових елементів сектору безпеки та оборони Міністерство оборони України і надалі все ще залишатиметься основним органом в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує політику держави з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони та сфері військового будівництва, а також життєдіяльність Збройних Сил України, їх функціонування, бойову і мобілізаційну готовність, підготовку до реалізації покладених на них задач. Реформування і розвиток Збройних Сил України планується здійснити в межах єдиних підходів до розбудови оборонної спроможності держави, забезпечивши їх провідну роль у виконанні задач оборони [3].

Стратегічний оборонний бюлетень України зазначає, що своєрідності проведення реформи в сфері оборони Україні зумовлені непростотою оперативно-стратегічною, воєнно-політичною і економічною ситуацією, що склалася в результаті збройної агресії Росії проти України, окупації Російською Федерацією частини суверенної території України – Автономної Республіки Крим і міста Севастополя. А на території Луганської, Донецької, Запорізької та Херсонської областей нашої держави все ще продовжується збройний конфлікт. Відповідно зі Стратегічним оборонним бюлетенем єдиною всеосяжною ціллю реформи оборонної сфери визначений розвиток відповідно до євроатлантичних норм і критеріїв членства в НАТО можливостей Міністерства оборони України, Збройних Сил України та інших складових сил оборони країни, потрібних для адекватної реакції на загрози національній безпеці у воєнній сфері, захисту

України, її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності (непорушності) кордонів, підтримки міжнародного миру і безпеки. Очікуваним результатом реформи оборонної сфери виступає створення на принципах і за стандартами, прийнятими в країнах – членах НАТО, мобільних, ефективних, оснащених сучасним озброєнням, військовою та спеціальною технікою сил оборони, здатних гарантувати оборону країни і адекватно та своєчасно реагувати на всі воєнні загрози національній безпеці України, раціонально при цьому використовуючи наявний потенціал (можливості) і ресурси держави [4]. Найбільш характерна мета і очікувані результати, які визначені Стратегічним оборонним бюлетенем, досягнення яких можливе через використання (застосування) космічної техніки та космічних технологій (відповідних продуктів і послуг) [8].

Одним із напрямків вирішення питання планується впровадження космічних технологій та космічних інформаційних систем заради міцності національної безпеки і оборони. А серед пріоритетних напрямків бюджетного фінансування і очікуваних результатів названі: поступовий розвиток національної системи дистанційного зондування Землі в складі космічного сегмента з космічним апаратом високої та надвисокої просторової розрізненності вітчизняного та закордонного виробництва і уніфікованого наземного сегмента; розвиток системи координатно-часового і навігаційного забезпечення України; створення національної інформаційно-аналітичної системи з обробки і надання космічної інформації для користувачів сектора оборони і безпеки [5, с. 479].

Система правоохоронних органів України може мати наступний вигляд: СБУ, органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Державна фіскальна служба України, Управління державної охорони України, Державна пенітенціарна служба України, Національна гвардія України, органи охорони державного кордону. Аналіз же нормативно-правових актів, що закріплюють правовий статус вказаних державних правоохоронних інститутів, а саме їх задачі, функції і повноваження свідчить, що частинна з них (СБУ, органи прокуратури України, органи внутрішніх справ України) є суб'єктами адміністративно-правового регулювання щодо державно-приватного партнерства в космічній галузі України. Найбільш визначальною відмінністю їх діяльності стосовно адміністративно-правового регулювання щодо державно-приватного партнерства в космічній галузі України від діяльності інших суб'єктів, що функціонують в зазначеній сфері, є те, що вона пов'язується не лише із організацією реалізації охорони прав учасників державно-приватного партнерства в космічній галузі України, а з її активною формою – захистом [10].

Відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України» служба безпеки приймає участь в розробленні та здійсненні заходів із реалізації завдань захисту державної таємниці (наприклад, стосовно секретних винаходів і корисних моделей як результатів космічної діяльності, адже відповідно до Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» секретний винахід чи секретна корисна модель – це об'єкти, які містять інформацію, віднесена до державної таємниці), сприяє у збереженні комерційної таємниці (в порядку, визначеному законодавством СБУ сприяє підприємствам, установам, організаціям, підприємцям в збереженні їх комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоди дуже важливим інтересам України, несе відповідальність за політику держави стосовно голографічного захисту товарів та документів і здійснює державний контроль та координацію діяльності в цій сфері) [11].

Крім того, аналізуючи повноваження СБУ, зазначимо також, що хоча протидія правопорушенням в сфері космічної діяльності не входить до її безпосередньої компетенції, СБУ має надавати наявними силами та засобами, в тому числі й технічними, допомогу органам Національної поліції України, іншим правоохоронним органам в боротьбі із правопорушеннями, в тому числі й правопорушеннями в сфері державно-приватного партнерства в космічній галузі України [9].

Вагомі функції суб'єкта адміністративно-правового регулювання в космічній галузі України виконує прокуратура України. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про прокуратуру», прокуратура у порядку, передбаченому даним законом, реалізує встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав та свобод людини, загальних інтересів суспільства і держави [6]. Крім того, ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» вказуються її головні функції: підтримання державного обвинувачення у суді; представництво інтересів громадянина чи держави в суді у випадках, визначених законом; нагляд за додержанням законодавства органами, які реалізують оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів у процесі

виконання судових рішень в кримінальних справах, а також у процесі застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. У зв'язку з тим, що неправовим відтворенням, тиражуванням та розповсюдженням, в тому числі через проведення імпорто-експортних операцій, результатів космічної діяльності порушуються, як правило, права і законні інтереси громадян, відповідно до ст. 23 вказаного вище закону представництво прокурором інтересів громадянина чи держави у суді полягає в здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів окремого громадянина чи держави. Значну роль становно припинення фактів неправового обігу товарів, які містять результати космічної діяльності, стає взаємодія між митними органами і прокуратури України [12].

Висновки. Отже, встановлено місце космічної безпеки та космічної галузі в діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів адміністративно-правового регулювання. Правоохоронні органи є одним з об'єктів адміністративно-правового регулювання державно-приватного партнерства в космічній галузі та безпеки в Україні. Необхідність залучення правоохоронних органів до механізмів адміністративно-правового регулювання в цій сфері пояснюється великою кількістю випадків незаконного порушення законних прав учасників державно-приватного партнерства в космічній галузі та безпеки.

Завдяки правоохоронним органам космічна безпека та, в цілому, космічна галузь розвивається за наступними напрямками: а) покращення впровадження космічних технологій та космічних інформаційних систем заради міцності національної безпеки і оборони держави; б) забезпечення реалізації державної політики у визначених сферах; в) надання методичної допомоги з питань, що мають загальний характер для розвитку космічної галузі та багатьох галузей економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 р. «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021>.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію забезпечення державної безпеки»: Указ Президента України від 30 грудня 2021 р. № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022>.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» від 20 серпня 2021 р.: Указ Президента України від 17 вересня 2021 р. № 473/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021>.
5. Випорханюк Д.М., Ковбасюк С.В. Основи космічної ситуаційної обізнаності (Space Situational Awareness, SSA). Іноземний і вітчизняний досвід космічної діяльності у сфері оборони : монографія. Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2018. 532 с.
6. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2229-12>.
7. Легеца Є.О. Адміністративні процедури у сфері нерухомого майна: державна реєстрація речових прав та особливості реалізації через електронні торги : монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 246 с.
8. Легеца Є.О. Теорія публічних послуг: адміністративно-правова складова. Монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 452 с.
9. Leheza Yevhen, Pisotska Karina, Dubenko Oleksandr, Dakhno Oleksandr, Sotskyi Artur. 2022. The essence of the principles of ukrainian law in modern jurisprudence. *Revista jurídica portucalense*, december, 342–363. URL: [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(32\)2022.ic-15](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-15).
10. Sinkevych, O., Yurovska V., Komissarova, N., Tkachenko, O., & Leheza, Y. Subjects of public authority in matters of combating terrorism: legal regulation, administrative and criminal aspect. *Ius Humani. Law Journal*, 13(1), 2024. 1–14. URL: <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v13i1.332>.
11. Leheza Yevhen, Nalyvaiko Larysa, Sachko Oleksandr, Shcherbyna, Victor, Chepik-Trehubenko Olh. Principles of law: Methodological approaches to understanding in the context of modern

- globalization transformations. *Ius Humani Revista De Derecho*, 11(2), 2022. 55–79. URL: <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v11i2.312>.
12. Zadyraka Nataliia, Leheza Yevhen, Bykovskiy Mykola, Zheliezniak Yevhenii, Leheza Yulia. Correlation of Legal Concepts of Administrative Procedure and Administrative Liability in the Sphere of Urban Planning. *Jurnal cita hukum indonesian law journal*. Vol. 11 No. 1, 2023. Pp. 33–44, DOI: <https://doi.org/10.15408/jch.v11i1.31784>.